

Диференційоване формування іноземної іншомовної компетентності на заняттях з іноземної мови у майбутніх правознавців

І. І. Романов

Національна академія внутрішніх справ, Київ, Україна

Paper received 13.10.17; Revised 17.10.17; Accepted for publication 18.10.17.

Анотація. У статті розглядається поняття диференційованого навчання та його відмінність від процесу індивідуалізації, а також подається обґрунтування щодо вибору диференціації в процесі навчання іноземної мови майбутніх правознавців.

Ключові слова: диференціація, індивідуалізація, майбутні правознавці, іноземна іншомовна компетентність.

Постановка проблеми. В сучасних умовах знання іноземної мови є невід'ємною частиною для багатьох фахівців різних сфер. В нашому конкретному випадку мова йде про майбутніх правознавців для яких так само важливо знати іноземну мову, оскільки, по-перше, Україна інтегрується в європейський простір й знання хоча б однієї іноземної мови буде обов'язковою умовою, а по-друге, багато майбутніх правознавців в повсякденній роботі будуть стикатися з потребою використовувати дану мову. Саме тому, вивчення мови є важливим аспектом для подальшої роботи. Але постає питання як саме навчати, оскільки кожен студент/курсант приходять з абсолютно різним рівнем підготовки, рівнем знання іноземної мови, а також у кожного різна мотивація, способи запам'ятовування й таке інше. Через те й виникає питання залучення диференціації у процес навчання іноземної мови.

Постановка завдання. Передумовою ефективного вивчення іноземної мови є мотивація студентів/курсантів та здатність викладача виокремити та віднайти найкращий підхід до кожного окремо або групи осіб аби умови для вивчення іноземної мови були сприятливими та комфортними й студенти/курсанти мали бажання вивчати мову.

Метою дослідження є розглянути і визначити що таке процес диференціації навчання на заняттях з іноземної мови; відокремити поняття індивідуалізація та диференціація.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Диференціація навчання є комплексним, складним, багатосистемним та методичним явищем, вивченням якого займалися багато вітчизняних та зарубіжних науковців. Серед науковців, які досліджували питання диференціації навчання були: Кірсанов А.О., Деркач І.І., Хабібулін Д.А., Зимовіна О.О., Ніколаєва С.Ю., Пассов Ю.І., Мельолкіна О.Б., Бабанський Ю.К., Унт І.С., О. Бугайов, А. Бударний, Н. Бурицька, І. Бутузов, С. Гончаренко, В. Забранський, М. Мельников, Є. Рабунський, А. Сбруєва, З. Слєпкань, І. Чередов та інші. Кожен з науковців приділив увагу дослідженню даного питання й дослідив окремі аспекти питання. Наприклад, І. Унт вивчав критерії за якими можна розподіляти суб'єктів навчання для диференційованого навчання. М.Євтух, В.Паламарчук, О.Савченко займалися питанням виокремлення різних підходів до класифікації процесу диференціації та її реалізації; А. Бударний, В. Буряк, В. Болтнянський, І.Підласий досліджували визначення специфіки організації мікрогруп.

Виклад основного матеріалу. Перш ніж розглядати дане питання треба чітко розуміти, що таке диференціація навчання, що розуміється під цим поняттям та як воно реалізується. Багато вчених дуже часто ототожнюють поняття «диференціація» та «індивідуалізація». І.С.Унт розмежовує ці поняття таки чином: «індивідуа-

лізація» - це врахування в процесі навчання індивідуальних особливостей кожного учня в усіх формах, незалежно від того, які особливості та в якій мірі враховуються. «Диференціація» – врахування індивідуальних особливостей учнів в такій формі, коли учні групуються на основі будь-яких особливостей визначених викладачем; зазвичай навчання в такому випадку відбувається за декількома різними навчальними планами та програмами [12].

Селевко Г.К. розуміє під поняттям індивідуалізації таку організацію навчального процесу, де вибір прийомів, темпу та способів навчання обумовлене індивідуальними особливостями учнів [10].

За визначенням Осмоловської І.М. диференціація це спосіб організації навчального процесу в якому враховуються індивідуально-типологічні особливості учня (здатність, інтереси, схильності, особливості інтелектуальної діяльності) на основі яких учнів можна об'єднати у групи [7].

Бутузов І.Д. вважав, що основним у диференційованому підході є те, що викладач знаючи та враховуючи особливості учнів в процесі навчання повинен визначити для учнів найбільш раціональний характер роботи на занятті [13].

Диференціація – це реалізація принципу диференційованого підходу, який передбачає врахування відмінностей між групами студентів/курсантів за їхніми інтересами, рівнем знань, здібностями до навчання. Диференційоване навчання зумовлене різними чинниками серед яких можна назвати: збільшення об'ємів інформації, які треба засвоїти; розширення сфер людської діяльності; міжнародний досвід та інше. Таким чином метою диференціації є спрямоване навчання студента в залежності від схильностей, можливостей та здібностей [5].

Як ми зазначали раніше, питанням диференціації навчання займалися багато вчених. Одним із перших науковців, що вирішив внести зміни у систему навчання для того, щоб підвищити ефективність цього навчання був Л.В.Занков. Л.В.Занков основним критерієм для диференціації навчання виділяв саме рівень успішності під час оволодіння матеріалом. Такий підхід вимагав суттєвих змін при організації навчального процесу: викладач готував на кожне заняття різні завдання відповідно до рівня кожної підгрупи. Вважається, що даний підхід був достатньо успішний й доцільний, але лише для початкової школи, оскільки критерій по якому формувались підгрупи був лише один. Така форма організації навчання була обмежена лише одним критерієм тому могла задовольняти лише потреби учнів початкової школи, це насамперед пов'язано з віковими особливостями, колом інтересів та індивідуальними особливостями характеру. Для середньої/ старшої шкіл, а тим паче вищих навчальних закладів лише одного критерію було замало.

В 60-і роки постало питання розробки цілої системи критеріїв за якими здійснювався розподіл суб'єктів на-

вчання. Н.А.Мечинська виділяла педагогічні та психологічні показники навчальної роботи. До педагогічних відносились:

- темп засвоєння навчального матеріалу;
- успішність виконання навчальних завдань;
- типи і кількість помилок.

Серед психологічних виокремлювались такі параметри:

- особливості мисленнєвої діяльності;
- гнучкість мислення;
- продуктивність та репродукція отриманих знань;
- здатність до аналізу та синтезу.

За визначенням І.Є. Унт суб'єктів навчання слід розподіляти за 7 критеріями:

- здатність до навчання;
- навченість;
- вміння самостійно працювати;
- вміння читати з розумінням та необхідною швидкістю;
- спеціальні здібності;
- пізнавальний інтерес;
- відношення до праці [12].

Є.С. Рабунський виділяв інші категорії:

- рівень успішності;
- рівень пізнавальної самостійності;
- організованість в навчанні;
- інтереси [8].

Звісно, ми повністю погоджуємося з думкою вчених, що при диференційованому навчанні на заняттях з іноземної мови студентів/курсантів треба розподіляти за певними критеріями, але вважаємо, що пріоритетні критерії визначає сам викладач відповідно до власних спостережень й їх кількість не повинна перевищувати 3-4 критерії.

Диференційоване навчання має на меті створити такі умови для навчання аби якомога краще можна було реалізувати можливості студентів для успішного засвоєння матеріалу. Як ми зазначали раніше, що кожен студент/курсант приходять з різним рівнем володіння іноземною мовою, рівнем мотивації, тощо. Також велику роль грає й психологічний аспект: мислення, пам'ять, які є індивідуальними у кожного. Таким чином, працювати з усіма однаково буде неправильно: оскільки викладач має лімітований час, а навчити треба всіх. Виходячи з різного рівня знання іноземної мови то хтось буде опановувати матеріал швидко, а хтось буде мати неабиякі труднощі при оволодінні матеріалом. Звідси впливає, що викладач повинен звертатися до диференційованого навчання для того, щоб навчальний матеріал був посилюючий для всіх студентів/курсантів.

Диференціація полягає у всеосяжному пристосуванні змісту і процесу навчання до індивідуальних можливостей студента/курсанта [14]. Здійснення диференціації передбачає:

- вивчення типологічних особливостей студентів та рівня їх успішності з метою загальної оцінки їх можливостей;
- організаційне розв'язання проблеми диференціації, наприклад, поділ групи на підгрупи з урахуванням навчальних можливостей студентів/курсантів, виокремлення сильніших та слабших підгруп;
- вивчення вимог програми і структури змісту навчального предмета з огляду його можливого розширення, скорочення, спрощення, дозування, градування, тощо;
- побудова на цій основі різномірних навчальних задач, вибір методів та форм їх вирішення [14].

В умовах диференційованого навчання відбувається виокремлення або розподіл груп студентів/курсантів та

побудова навчального процесу, який буде відповідати певним особливостям суб'єктів навчання.

Вчені виокремлюють дві організаційні форми диференціації: зовнішню та внутрішню.

Зовнішня форма полягає у розподілі студентів/курсантів відповідно до інтересів, успішності та здібностей в цілому. Така форма більш характерна для спеціальних шкіл та університетів де є ухил на вивчення тієї чи іншої дисципліни.

Внутрішня форма передбачає розподіл студентів/курсантів на більшу кількість груп враховуючи різні ознаки, наприклад, просування та успішність в навчанні або індивідуально-психологічні якості.

Зокрема, Юніна О.А. пропонувала такі положення для диференціації навчання:

- неоднаковість засвоєння інформації – це звичне явище, оскільки всі студенти різні;
- засвоєння інформації буває ефективним або неефективним;
- треба своєчасно виявляти причини неефективного засвоєння матеріалу;
- диференціація реалізується не по відставанню (сильний-слабкий), а відповідно до причин через які це відставання відбувається (тип мислення, рівень розуміння, рівень сприйняття);
- причини відставання треба розглядати як основу для диференціації [8].

Також існує й інша класифікація форм організації диференціації. Ця класифікація передбачає розподіл на три форми: відкриту, напіввідкриту та приховану.

Відкрита диференціація передбачає поділ групи студентів/курсантів на 2-3 підгрупи. Розподіл студентів носить добровільний характер, тому кожен спираючись на своє відчуття може вибрати підгрупу. Викладач повинен розробляти на кожне заняття декілька варіантів завдань враховуючи рівень та можливості кожної з підгруп.

Напіввідкрита форма диференціації ґрунтується на тому, що при розподілі групи основним критерієм є рівень успішності. Група розподіляється на «сильніших» та «слабших» й зазвичай при такій формі диференціації є два викладачі, які ведуть ці групи. Частіше така форма диференціації зустрічається в профільних школах, ліцеях, але й існує у вищих навчальних закладах, зокрема при вивченні іноземної мови.

Прихована диференціація полягає в тому, що розподіл є формальним, й іноді самі студенти/курсанти цього не знають. Викладач бачачи рівень успішності сам виділяє тих, кому необхідно допомагати й розробляти легші або складніші завдання.

Диференціація навчання є комплексним, складним, багатосистемним та методичним явищем. Диференційоване навчання є необхідним на заняттях й залежить від рівня підготовленості та навченості, труднощів з навчальним матеріалом. Також, слід пам'ятати й про психологічний аспект: зацікавленість студента/курсанта, зосередженість, схильності, вміння аналізувати та критично мислити, тощо. Головна ціль диференціації полягає в тому, щоб забезпечити найбільшу продуктивність на занятті та щоб у студента/курсанта не залишилось прогалин у знаннях з відповідних тем.

Зміст принципу індивідуального підходу полягає в такій організації навчального процесу, при якому вибір методів, прийомів і темп навчання враховує індивідуальні особливості студентів/курсантів, їх рівень знань та здібність до навчання. Рушійною силою диференціації є

розмежування між побудованим процесом представлення нового матеріалу і індивідуальним характером засвоєння цього матеріалу.

Таким чином ми підходимо до питання, а що саме повинен робити викладач для того, щоб правильно відбувся розподіл.

Багато вчених притримуються думки, що в першу чергу викладач повинен вивчити психофізичні та психологічні особливості студентів/курсантів шляхом певних тестів та власних спостережень. Деякі з особливостей, насамперед, тип мислення, рівень сприйняття, рівень розуміння, мотивація, темперамент можуть бути основними критеріями для розподілу. Наступним кроком є відповідно сам розподіл або групування студентів/курсантів у відповідності до тих особливостей, які були виявлені. Надалі відбувається навчання й викладач при викладі інформації вже ґрунтуючись на розподіл готує завдання різного рівня.

Для того щоб диференціація навчального процесу мала позитивні наслідки, слід пам'ятати, що викладач повинен не тільки гарно орієнтуватися та знати можливості студентів в підгрупі й кожного окремого, а також

вміти правильно розробити завдання відповідно для кожної підгрупи та вміло поєднувати навчальну роботу загалом із використанням диференційованого підходу.

Висновки. Отже, таким чином ціль диференціації навчання полягає в тому, щоб створити кожному студенту/курсанту умови для максимального розвитку його здібностей на заняттях при тому враховуючи певні його індивідуальні особливості. Ми повністю згодні з думкою багатьох науковців, що диференційоване навчання є складним та комплексним процесом, який передбачає розподіл групи студентів/курсантів на декілька підгруп на основі певних критеріїв. Також, ми цілком підтримуємо ті різні критерії, які висували вчені щодо розподілу студентів, а також й думку стосовно того, що викладач повинен мати високий рівень підготовки аби вміло розподілити групу та бути здатним готувати посилені завдання для кожної з цих груп. Більш того, вважаємо, що для успішного диференційованого навчання викладачу слід ретельно вивчати інтелектуальні та психологічні особливості студентів/курсантів аби в подальшому адекватно та правильно об'єднати їх у групи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Городнича Л.В. Диференційоване навчання молодших школярів аудіювання англійського мовлення з використанням комп'ютера: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02/Городнича Л.В.К., 2009.-252с.
2. Касьянова А.В. Специфика дифференцированного подхода// Педколледж. 2002. №12.
3. Кузьміна О.В. Диференційоване навчання в умовах групової форми навчальної діяльності учнів початкової школи: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.09/ Кузьміна О.В. – Харків, 2002.
4. Мартянова, Докукіна. Особенности дифференциации обучения детей дошкольного возраста // Методист, 2004. №3. С. 61-64.
5. Монахов В.М., Орлов В.А., Фирсов В.В. Проблема дифференциации обучения в средней школе. — М., 1990.
6. Ніколаєва С.Ю. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: підручник. Вид.2-е, випр. і перероб. — К.: Ленвіт, 2013. — 328 с.
7. Осмоловская И.М. Организация дифференциации обучения в современной общеобразовательной школе, 1998, стр. 5.
8. Рабунский, Е.С. Индивидуальный подход в процессе обучения школьников [Текст]/Е. С. Рабунский.-М.: Педагогика, 1975.-184с.
9. Саттарова С. Т. Из опыта индивидуализации обучения иностранным языкам//Молодой ученый.-2014.-№1.-С.571-574.
10. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии: Учебное пособие [Текст] / Г. К. Селевко. – М.: Народное образование, 1998.
11. Скрипниченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посіб. 2-ге вид. — К.: Каравела, 2009. — 400с.
12. Унт И.Э. Индивидуализация и дифференциация обучения. — М.: Педагогика, 1990. —192 с.
13. Интернет посилання: http://www.rusnauka.com/30_NNM_2010/Pedagogica/73220.doc.htm
14. http://pidruchniki.com/11510513/pedagogika/diferentsiatsiya_navchanny

REFERENCES

1. Horodnycha L.V. Differentiated teaching of junior pupils of English language listening using computer: thesis.... PhD in Pedagogics: 13.00.02/ Horodnycha L.V. — K., 2009, p.252.
2. Kasianova A.V. Specificity of the differentiated approach// Pedcollege, 2012.№12.
3. Kuzmina O.V. Differentiated learning in group form conditions of educational activity of elementary school pupils: thesis.... PhD in Pedagogics: 13.00.09/ Kuzmina O.V. — Kharkiv, 2002.
4. Martianova, Dokukyna. Peculiarities of differentiated teaching of preschool age children//Metodyst, 2004. №3. —P.61-64.
5. Monakhov V.M., Orlov V.A., Firsov V.V. The problem of differentiated teaching in secondary school. — M., 1990.
6. Nikolaieva S.Yu. Methods of teaching foreign languages in secondary schools: textbook. 2nd edition, corrected and adapted. — K.: Lenvit, 2013. —p.328.
7. Osmolovskaia I.M. Organization of differentiated teaching in a modern school, 1998, p.5.
8. Rabunskyi E.S. Individual approach in the process of teaching pupils [Text]/ E.S. Rabunskyi. — M.: Pedagogics, 1975. —p.184.
9. Sattarova S.T. From the experience of individualization of teaching foreign languages// Molodyi Vchenyi. — 2014. — №1. —P.571-574.
10. Selevko G.K. Modern educational technologies: manual [Text]/ G.K. Selevko — M.: Narodnoe obrazovanye, 1998.
11. Skrypnychenko O.V., Dolynska L.V., Ohorodniichuk Z.V. Age and pedagogical psychology: textbook. 2nd edition. — K.: Karavela, 2009. —p.400.
12. Unt I.E. Individualization and differentiation of education. —M.: Pedagogics, 1990. — p.192.
13. Internet [link: http://www.rusnauka.com/30_NNM_2010/Pedagogica/73220.doc.htm](http://www.rusnauka.com/30_NNM_2010/Pedagogica/73220.doc.htm)

Differentiated formation of foreign language competence of future lawyers on English classes

I. I. Romanov

Abstract. In the article under consideration the term differentiated learning is closely examined. Also the difference between differentiated learning and individualization is determined. Moreover, it's given some grounding and reasons for choosing differentiation during the process of studying English of future lawyers.

Keywords: *differentiation, individualization, future lawyers, foreign language competence.*

Дифференцированное формирование иностранной иноязычной компетенции на занятиях с иностранного языка у будущих правоведов

И. И. Романов

Аннотация. В статье рассматривается понятие дифференцированного обучения и его отличия от процесса индивидуализации, а также подается обоснование выбора дифференциации в процессе обучения иностранному языку будущих правоведов.

Ключевые слова: *дифференциация, индивидуализация, будущие правоведы/юристы, иноязычная иностранная компетентность.*